

Rigoletto taas Rahvusteater Estonia laval

Tänavusel teatrihooajal esietendus taas Verdi võimsast ja emotsionaalsest muusikast kantud ooper „Rigoletto“.

„Rigoletto“ on klassikaline suhtedraama, kus inimsaatused kohtuvad, põimuvad ja viivad vastandumise, vihkamise ja hukuni.

Tiina-Mari Viides

Tõsisema muusika sõbrale oodatud vahepala keset kergemat repertuaari, tasub kindlasti vaatamist.

See kurb lugu räägib pimedast armastusest, reetmisest, kättemaksust ja purjetab vääramatult oma traagilise lõpu poole. Ooperi peategelaseks on Mantua hertsogi õuenarr Rigoletto. Õukonna kergemeelsed kombes, pahed ja tühisus annavad õuenarrile pilkamiseks palju võimalusi, kuid Rigoletto läheb liiale. Tema naljad on kurjad ja õuenarri sõna kardetakse, sest õel mees mõõdab võrdselt nii süütutele kui süüdlastele. Kui naistehimur hertsog on võrgutanud eaka krahv Monterone tütre, leiab Rigoletto endale uue pilkealuse. Murest murtud isa neab ära võrgutaja ja tema õuenarri. Nähtamatut needusemärki kandes võtab lugu tume-

damad varjundid. Enamik õukondlasi on õuenarri salvavat keelt tunda saanud ja otsustab talle kätte maksta.

Selgub, et ka herilaskeelsel mehel on oma nõrk koht. Kõrge müüri kaitstud Verona majas varjab Rigolette kiivalt oma jumaldatud tüdruku Gildat kurja maailma eest. Hoolimata armastava isa püüdlustest ei õnnestu kunnitari muu maailma eest kuigi kaua peidus hoida. Õukonnas hakkavad liikuma kuuldused, et enne imet! - Rigoletto on küll kuri ja imetu mees, kuid varjavat ühes äärelinna majas noort armukest, neid olla isegi koos nähtud. Ühel pimedal ööl saabki kättemaks teoks...

Rigoletto loomise lugu

1850. aasta aprillis kirjutas Giuseppe Verdi alla lepingule, mille kohaselt ta nõustus Veneetsia järgmise aasta karnevalihooajaks kirjutama täiesti uue ooperi. Olemas oli ka kirjandusteos, mille järgi ooper pidi loodama. See oli Victor Hugo „Kuningas lõbutseb“. Kuna ooperis oli kesksel kohal needus ja et mitte kasutada originaalpealkirja, otsustati ooperile nimeks panna „Saint

Õuenarri vouruslik tütar Gilda on oma südame juba kaotanud

Vallier needus“. Ooperi libreto oli juba valmis ning Verdi asus sellele muusikat kirjutama kui selgusid takistused. Kuna suur osa Põhja-Itaaliast oli aastal 1850 Austria kontrolli all, siis pidi Verdi ooperi libreto kooskõlastatama Austria Tsensuurikomiteega. Tsensurite otsus tegi ooperi täiesti maha ja keelas ära. Põhjuseks toodi mitmeid üsnagi meelevaldseid ja tolle ajastu vaimust kantud ettekäandeid nagu näiteks see, et kuningat kujutatakse pahelisena, pahed võidutsevad läbi terve ooperi, needus on liiga jõhker. Gilda surmastseen on sisu-

meelitatakse sinna kavala nipi abil.

Võib vaid oletada, et Verdi oli väga hea läbirääkija, sest ooper pääses lavale ja Verdi „Rigoletto“ esietendus 11. märtsil 1851 Teatro La Fenice'is Veneetsias. Kuna tegemist oli senilaadsetest ooperitest erineva lavateosega, siis laiusid ka arvustused seinast seinast. Mõned kriitikud tembeldasid ooperi lootusetult amoraalseks tükiks, mõned märkisid ära „Rigoletto“ uudset muusikat: „See on kerge, voogav ja illustreerib suurepäraselt laval toimuvat pannes vaataja kas kurvastama või hirmu tundma“, kolmandad ennustasid ooperile tohutu menu.

Ooperit peetakse pöördepunktiks Itaalia ooperiloomes. Tegemist on väidetavalt ühe parima itaalia muusikadraamaga, mis

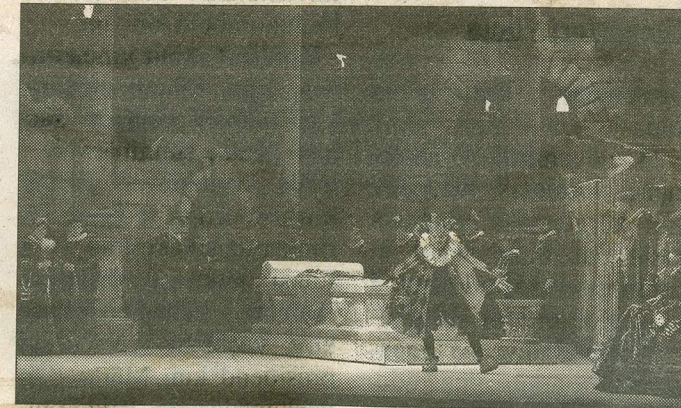
liselt enesetapp, kuid keegi ei suutu sellesse leppimatu halvaks panuga nagu peaks suhtuma patusse, pealegi puudub Gilda surma juures preester, kes annaks tema hingele võimaluse pääseda taevaradadele.

Kuna aga karnevalini ei olnud enam palju jäänud, siis asus Verdi tsensuritega tuliseid läbirääkimisi pidama. Selle käigus lepitati kokku, et peategelane ei ole mitte kuningas vaid mingi väike hertsog kusagil Itaalias; küüraka õukonnarri nimi Triboulet muudeti Rigolettoks ja hertsog ei lähe mitte ise palgamõrtsuka majja, vaid ta

loodud pärast Monteverdit. „Rigolettot“ on algusest peale saatnud menu – kuni tänapäevani kuulub teos ooperiteatrite repertuaari. Seni on Rigolettot Estonias etendatud kokku viis korda, viimati 40 aastat tagasi, mil peaosas särasid unustamatud Georg Ots ja Tiit Kuusik.

Lavastaja Neeme Kuningas peab oma lavastust üsna traditsiooniliseks, väljaarvatud see, et 2007 aasta Rigolettos on näidatud narri rolli kui ametit. Pärast krahv Monterone teist needust paneb Rigoletto oma ameti maha ja loobub ühekorraga nii narrimaskist kui ka oma inetust kütürust ning ilmub lavale nagu tavaline õukondlane.

Muusikaline juht ja dirigent: Arvo Volmer, dirigendid: Arvo Volmer, Jüri Alpernt, lavastaja: Neeme Kuningas.

Raevunud Rigoletto